

Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky		
Bojový řád jednotek požární ochrany - taktické postupy zásahu		
Název:		8
Záchrana zvířat	Metodický list číslo	O
	Vydáno dne: 29. října 2001	Stran: 3

I.

Charakteristika

- 1) **Při zásahu má záchrana osob přednost před záchranou zvířat a majetku. Cílem činnosti jednotky při záchraně osob a zvířat je odstranění bezprostředního ohrožení jejich života¹.**
- 2) Záchranu zvířat lze rozdělit do dvou skupin. První skupina zahrnuje záchranu hospodářských zvířat chovaných ve velkém množství (desítky kusů); takovými zvířaty jsou zejména hovězí dobytek, koně, skot, prasata, kožešinová zvířata, drůbež. Druhou skupinu zahrnuje záchrana jednotlivých zvířat chovaných v domácnostech.

II.

Úkoly a postup činnosti

- 3) **Velitel zásahu rozhoduje o zahájení a ukončení činnosti k záchraně osob, zvířat a majetku a určí, které osoby, která zvířata nebo který majetek budou zachráněny přednostně².** V případě nebezpečí z prodlení mohou o způsobu záchrany zvířat rozhodnout hasiči provádějící záchranné práce, členové průzkumné skupiny apod. Stanoví se takový způsob záchrany, který je v daném okamžiku nejbezpečnější pro zachraňující.
- 4) Postup při provádění záchrany zvířat:
 - a) zjistit množství, druh zvířat a jejich ohrožení,
 - b) dle možností zajistit přítomnost obsluhujícího personálu, chovatelů zvířat a dostatečného množství sil a prostředků,
 - c) volit vhodný způsob záchrany,
 - d) určit místo, kam budou zvířata vyváděna.
- 5) Způsoby záchrany zvířat:
 - a) otevření kotců, chlévů nebo stájí a umožnit zvířatům samostatný odchod,
 - b) vyvádění jednotlivých kusů,
 - c) vyvedení vůdce stáda (ovce, kozy), ostatní jej zpravidla následují,
 - d) vynesení drobného zvířectva (drůbež, králíci) podle množství vhodným způsobem (např. koše, pytle),
 - e) obnovení základních podmínek pro život zvířat v místech ustájení (zprovoznění ventilace, rychlé odvětrání kouře a tepla, rychlá likvidace požáru).
- 6) Záchranu zvířat provádíme bezpečnými cestami. Pokud to lze, zajistíme odvětrání únikové cesty. Zvířata vyvádíme z dosahu kouře, pokud možno na návětrnou stranu objektu a zajistíme, aby se nemohla vracet zpět do objektu (ohrazení, dozor, přivázání).

¹ § 14 odst. 1 vyhlášky MV č. 247/2001 Sb.

² § 26 odst. 1 písm. c) vyhlášky MV č. 247/2001 Sb.

- 7) Při vyvádění užitkových zvířat odvážeme jen tolik kusů, kolik jsme schopni najednou vyvést. Úvazy je nejlépe uvolnit přestřížením. Přednostně vyvádíme nejčennější (plemenná) zvířata.
- 8) Pokud je to možné, měl by velitel zásahu k vyvádění zvířat využít v maximální míře obsluhující personál, který je na práci se zvířaty zvyklý a naopak zvířata jsou zvyklá na něj. Velitel zásahu musí rovněž zvážit, zda personál nebude vystaven nepřiměřenému nebezpečí, zajistí nad ním při jeho nasazení dohled, popřípadě jej vybaví dostupnými ochrannými prostředky.
- 9) Pokud je nutné na záchranu zvířat nasadit hasiče, je třeba využít těch, kteří mají s prací se zvířaty zkušenosti a nemají z nich strach. Předejde se tím řadě komplikací, zvýšené možnosti úrazu a přenesení nervozity z hasičů na zachraňovaná zvířata.
- 10) Doporučené způsoby záchranu některých druhů zvířat:
 - a) koně, krávy a býci se snaží utrhnout a divoce kolem sebe bijí. Nejvhodnější je ke zvířatům přistupovat zepředu, odvázat je a vyvést ven. Pokud to není možné, je třeba zvíře na sebe upozornit, např. poplácáním zvířete a promluvením,
 - b) pokud jsou zvířata volně ustájena, vyženeme je ven pokud možno do vymezeného prostoru,
 - c) při záchraně vepřů hrozí nebezpečí pokousání, proto je vytlačujeme ven zezadu a současně vytahujeme za uši, stojíme na boku zvířete,
 - d) ovce a kozy mají snahu zalézat do koutů, po vyvedení vůdce stáda je ostatní snadněji následují; pokud ne, je nutné každé zvíře vynést samostatně.
 - e) drůbež lze pochytat do pytlů a vynést ven (pozor na udušení),
 - f) při záchraně úlů se včelstvy ucpeme česna a po jejich přenesení do bezpečí je opět otevřeme (při této činnosti si chráníme zejména obličej a nekryté části těla),
 - g) v případě psů, koček, šelem, dravců a ostatních drobných zvířat využít improvizovaných pomůcek na odchyt a přemístění (plachty, pytle, sítě, koše, dřevěné tyče, vidlice). Pro svoji ochranu je možno využít vodního proudu.
- 11) Je třeba zvážit, zda účinný zásah proti požáru nevyvoloučí nutnost provádění záchranu nebo evakuace zvířat. Vodní proudy je třeba nasadit na ochranu únikových cest a dále na likvidaci ohnisek hoření nebo cest jeho šíření. Jestliže rychlé nasazení proudů k hašení může zmenšit ohrožení životů zvířat, pak je třeba nejprve hasit požár na cestách záchranu a potom provádět záchranné práce.
- 12) Záchranu zvířat při požáru se v některých případech provádí současně s hašením požáru. Jsou-li zvířata bezprostředně ohrožena požárem nebo je cesta k záchraně odříznuta, anebo odříznutí hrozí, je použití proudů bezpodmínečné.

III.

Očekávané zvláštnosti

- 13) Při záchraně zvířat je nutné počítat s následujícími komplikacemi:
 - a) *panika a možnost zdivočení zvířat*; zvířata jsou v tomto směru mnohem náchylnější a jednají pudově. Většina zvířat je navíc mnohem citlivější nejen na zplodiny hoření, ale daleko dříve než člověk dokáže vycítit ohrožení sebe nebo celé skupiny. Vyvolaný neklid u zvířat žijících ve skupinách, se velice rychle přenáší na všechny jedince tohoto společenství,
 - b) *nezvyk na člověka nebo cizího člověka*; nezvyk na cizího člověka je patrný zejména u domácích zvířat. Hospodářská zvířata zejména chovaná ve velkokapacitních

zařizování, nejsou zvyklá na člověka. Při pohybu většího počtu lidí pak dochází ke zdivočení zvířat. Tento stres je ještě umocňován probíhající mimořádnou událostí,

- c) možnost přenesení nervozity a strachu ze člověka na zvíře,
- d) nepřítomnost chovatelů,
- e) výpadek elektrické energie a nebezpečí udušení velkochovů vlivem nefungující ventilace,
- f) ohrožení hasičů volně pobíhajícími zvířaty,
- g) vracení se již zachráněných zvířat zpět do prostoru odkud byla vyvedena,
- h) nefungující uvolnění úvazů zvířat a různá provizoria úvazů,
- i) vzájemná nesnášenlivost zvířat ve společném nouzovém ustájení,
- j) intoxikace zvířat a tím jejich omezená pohyblivost.

14) Nebezpečí zranění hasičů z důvodu:

- a) přitlačení ke zdi nebo ke konstrukci (koně, krávy, býci, skot),
- b) úderu hlavou zvířete - rohy, čelní kosti (krávy, býci, skot),
- c) kopnutí (koně, krávy, býci),
- d) přišlápnutí zvířetem,
- e) pokousání (koně, psi, prasata, šelmy, potkani, krysy),
- f) podrápání (psi, kočky, šelmy, dravci, drůbež),
- g) podražení nohou (prasata, ovce, kozy),
- h) ušlapání (stáda - krávy, býci, jalovice, koně, skot),
- i) poranění rukou při odvazování,
- j) pobodání hmyzem (vosy, včely, sršně, komáři),
- k) kousnutí cizopasníky (klíšťata, kloši, blechy, roztoči),
- l) uštknutí,
- m) *nákazy přenosné na člověka*; při kontaktu se zvířetem nebo při práci v prostorách či prostředí, kde se nemocná nebo infikovaná zvířata, hmyz a cizopasníci nacházejí, např. vzteklina, salmonelosa, tularemie, tuberkulóza, leptospiroza, vailova žloutenka, antrax (snět slezinná), tetanus, slintavka a kulhavka, vozňivka, různé mykozy (herpes), klíšťová encefalitida, lymfatická borelióza a další.

IV.

Související literatura

Novák P. - Šoch M. - Volf O. - Zabloudil F. - Hauptmanová K. - Dousek J.: Záchrana zvířat, Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, Ostrava, 1998